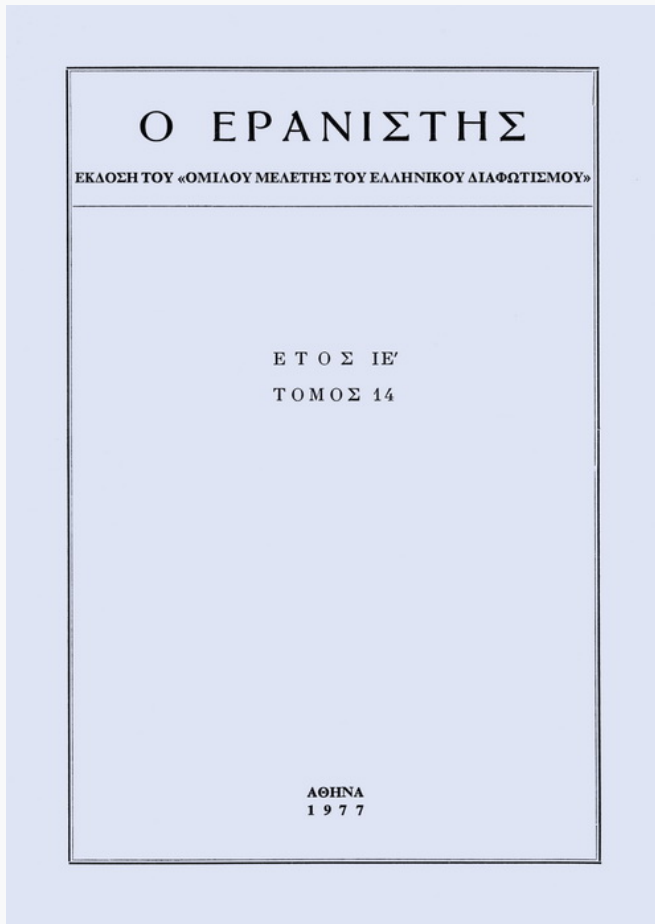

The Gleaner

Vol 14 (1977)

Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου»

Γιάννης Καράς

doi: [10.12681/er.372](https://doi.org/10.12681/er.372)

To cite this article:

Καράς Γ. (1977). Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου». *The Gleaner*, 14, 69–76. <https://doi.org/10.12681/er.372>

ΕΝΑ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΟ ΕΝΤΥΠΟ
Η «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΝΟΣ ΓΡΑΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΙΣ ΣΜΥΡΝΗΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ»

Προσθήκη στην «Ελληνική Βιβλιογραφία» και σχόλιο

* **A 1591** — Ἐξάιρσεις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου. Ἔτος Β'. Τμῆμα Α. Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου. Πρὸς τὸν Α.Δ. εἰς Βιένναν. ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Ἀνάτυπο 0,250×0,392, σσ. 1-4. (Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση, ἐδῶ, στίς σ. 73-76).

Καταλογογραφώντας τὴ βιβλιοθήκη ποῦ ὁ κύριος Ἀλέξ. Θ. Μπενάκης δώρησε τελευταῖα στοῦ Κ.Ν.Ε. τοῦ Ε.Ι.Ε., εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ἔρθω καὶ πάλι σ' ἐπαφὴ μ' ἓνα σημαντικό κείμενο τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰώνα, μ' ἓνα κείμενο ποῦ, μὲ τὴ μορφή τοῦ αὐτοτελοῦς ἐντύπου, ἐλάμβανε ἀπ' τὴν «Ελληνικὴ Βιβλιογραφία» τῶν Γκίνη - Μέζα.

Πρόκειται γιὰ ἓνα ἐντυπο μὲ δική του σελιδαρίθμηση, 1 - 4, ἀνάτυπο ἀπ' τὸν Β' τόμο, ἔτος 1811-1812, τοῦ περιοδικοῦ Fundgruben des Orients (Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα) τῆς Βιέννης, σσ. 101 - 104 καὶ ποῦ ὁ Ν.Α. Βέης ἔκανε εὐχρηστο στοὺς μελετητὲς τῶν σχολικῶν πραγμάτων τῆς Σμύρνης ἀναδημοσιεύοντάς το ὁλόκληρο¹.

Ἡ «Ἐπιστολὴ» ἔχει τρεῖς ταυτόχρονες, σ' ἀπόσταση μερικῶν μόλις μηνῶν, ἐκδόσεις: στὰ «Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα», αὐτοτελῶς σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ τοῦ 1812²· στὸν τελευταῖο χωρὶς τίς πλούσιες ὑποσημειώσεις ποῦ τὴ συνοδεύουν στίς δύο ἄλλες δημοσιεύσεις τῆς.

Διακρίνουμε ἀπ' αὐτὸ καὶ μόνον τὸ στοιχεῖο, μιὰ προσπάθεια πλατιᾶς προβολῆς, ἀπὸ μέρους τοῦ στρατοπέδου τῶν κοραϊστῶν, τῆς νέας, νεωτεριστικῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα σὲ μιὰ περίοδο διαμάχης μεταξὺ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, διαμάχης γιὰ τὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς νεωτεριστικοῦ πνεύματος, ἑνὸς πνεύματος ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς παιδείας μὲ βάση τὰ δεδομένα ποῦ ἔρχονταν ἀπ' τὴ «φωτισμένη

1. Βλ. Ν.Α. Βέης, *Συμβολὴ εἰς τὰ σχολικὰ πράγματα τῆς Σμύρνης*, «Μι-

κρῆσιατικὰ Χρονικά» τ. Α', 1938, σσ. 210 - 217. 2. σσ. 30 - 34.

Ευρώπη». Γι' αυτό και τὸ θέμα τοῦ παραλήπτη τῆς ἐπιστολῆς, που σημειώνεται μὲ τ' ἀρχικὰ «Α.Δ.» καὶ τοῦ ἀποστολέα πού, στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα» καὶ στὸ ἀνάτυπο φέρεται ὡς «Β» καὶ στὸν Λόγιο Ἐρμῆ ὡς «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος», ἀποκτᾶ δευτερεύουσα καὶ μᾶλλον φιλολογικὴ σημασία. Δὲν θὰ ἐπιμείνω, γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο, στὸ θέμα αὐτὸ καὶ περιορίζομαι σὲ ὀρισμένες μόνον σύντομες σκέψεις.

Ὁ παραλήπτης, πού προφανῶς ἔχει γράψει καὶ τὶς ὑποσημειώσεις, πρέπει νὰ εἶναι λόγιος τοῦ κύκλου τῶν κοραϊστῶν, ἄνθρωπος μὲ πλατὺ πνευματικὸ ὄριζοντα, μὲ μιὰ εὐρύτερη γνώση τῶν σχολικῶν πραγμάτων ὄχι μόνον στὴ Σμύρνη καὶ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὶς Παρίστριες Ἡγεμονίες. Τὸ νῆμα αὐτὸ τῆς σκέψης μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸν Δημήτριο Ἀθανασίου, ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, γνωστὸ ἀπ' τὶς ἀξιόλογες μελέτες πού δημοσίευσε στὸν Λόγιο Ἐρμῆ, ἐγκαταστημένο ἀπ' τὶς ἀρχές τοῦ ΙΘ' αἰῶνα στὴ Βιέννη, ὅπου πρκακολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας. Ὁ Ν. Α. Βέης θεωρεῖ πὼς πίσω ἀπ' τὰ ἀρχικὰ «Α.Δ.» πρέπει νὰ κρύβεται ὁ Ἀναστάσιος Δουδούμης γνωστὸς ὅμως μόνον σὰν συνδρομητῆς διαφόρων ἔργων καὶ πωλητῆς βιβλίων, ἄνθρωπος ἄρα μικροτέρας πνευματικῆς ἀκτινοβολίας πού οἱ γνώσεις του ἴσως νὰ μὴν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ γράψει τὶς ὑποσημειώσεις ἀλλὰ κι οὔτε νὰ εἶναι αὐτὸς πρὸς τὸν ὁποῖο θὰ ἀπεθύνονταν ἡ ἐπιστολὴ πού γράφεται μὲ τὴ μορφή τῆς ἀπάντησης σ' ἐρωτήσεις τοῦ παραλήπτη γιὰ τὴ Σχολὴ τοῦ Κούμα καὶ τοὺς δασκάλους τῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τὸν ἀποστολέα θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω κι ἐδῶ μιὰ διαφορετικὴ ἀπ' τὸν Ν. Α. Βέη γνώμη. Ἀλλὰ πρῶτα μιὰ παρένθεση: Στὸ ἐπόμενο δεκαπενθήμερο τεῦχος τοῦ Λόγιου Ἐρμῆ³, δημοσιεύεται γράμμα τοῦ Κ. Μ. Κούμα, ἀναφερόμενο στὸ κείμενο αὐτό. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἤδη φράση τοῦ γραπτοῦ αὐτοῦ τοῦ Κούμα, «τὴν ἀπὸ τὰ Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐξαιρέσειν περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου ἀνέγνωσα κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας», συμπεραίνουμε:

Πρῶτον ὅτι ἡ «Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου», μὲ τὴ μορφή τοῦ ἀνάτυπου («ἐξαιρέσεις») κυκλοφόρησε στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ταυτόχρονα μὲ τὶς δύο ἄλλες καὶ ὅτι τὸ ἀνάτυπο αὐτὸ ἔχει ὑπ' ὄψη του ὁ Κούμας. Καὶ δεύτερον ὅτι ὁ ὅρος «ἐξαιρέσεις» εἶναι ἀντιγραφὴ ἀπ' τὴν κεφαλίδα τοῦ ἀνάτυπου: «Ἐξαιρέσεις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου» κι ὄχι μετάφραση ἀπ' τὸν Κούμα τοῦ γερμανικοῦ ὄρου *Auszug* ὅπως ὑπέθεσε

ὁ Ν. Α. Βέης⁴ ὁ ὁποῖος φαίνεται πῶς δὲν εἶχε ὑπ' ὄψη του τὸ ἀνάτυπο.

Μὲ τὸ γραπτό του αὐτὸ ὁ Κούμας ἔρχεται νὰ ἐκθειάσει τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» πού τὸν θεωρεῖ «φιλογενέστατο καὶ καθ' ὑπερβολὴν ζηλωτὴν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ γένους». . . (ἀξιέπαινον διὰ τὸν ἀγαθὸν ζῆλόν του), νὰ ἐπικυρώσει ὡς ἀληθῆ κι ἀκριβέστατα τὰ ὅσα λέγονται ἐκεῖ καὶ νὰ κάνει ὀρισμένες γενικεύσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχολικὰ πράγματα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γενικὰ στὸν ἐλληνικὸ χῶρο. Αὐτά, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ γραφόμενα ἀπ' τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» ὅτι ἔφθασε στὴ Σμύρνη ἀπ' τὴν Ὁδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης καὶ τὶς ἀκριβεῖς λεπτομέρειες πού μᾶς δίνει γιὰ τὴ Σχολή, πράγμα πού μαρτυρεῖ μιὰ μεγαλύτερη χρονικὴ παραμονή του ἐκεῖ, γεγονὸς τὸ ὁποῖο δὲν τὸ κρύβει κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἐπιστολογράφος, ὀδηγοῦν κι ἐδῶ τὸ νῆμα τῆς σκέψης στὸ ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἶναι μᾶλλον κάποιος δάσκαλος ἢ ὑποδιδάσκαλος τῆς Σχολῆς ἢ, γιὰτι ὅχι, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κούμας. Ἐξ ἄλλου ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἐνισχύει ἔμμεσα τὴν ἀντίληψη αὐτὴ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀκριβῶς τὴν ἀποκρούει. Γράφει: «ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλοῦ νὰ νομισωσιν, ὅσοι τὴν ἴδωσι, γέννημα, ἢ ἰδικόν μου, ἢ τινος τῶν συναδέλφων μου διδασκάλων τοῦ Γυμνασίου, κρίνω διὰ πολλοὺς λόγους ἀναγκαῖον. . .». Ὅσο γιὰ τὴν εἰκασία τοῦ Ν. Α. Βέη πῶς ὁ «Β» μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλείου θεωρῶ πῶς ἔχει ἐναντίον της τὰ ἐξῆς: τὸ 1811 ὁ Βασιλείου δὲν ταξίδευσε ἀπ' τὴν Ὁδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης στὴ Σμύρνη καὶ πόσον μᾶλλον δὲν παρέμεινε ἐκεῖ ἓνα μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα. Βρίσκεται τὴν περίοδο αὐτὴ στὴ Βιέννη. Ἐξ ἄλλου κι ἂν ἦταν ὁ Βασιλείου γιὰτι ν' ἀλλάξει τὸ «Β» τῶν «Ἀνατολικῶν Μεταλλείων» καὶ τοῦ ἀνάτυπου στὸ «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος» τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ ἐφ' ὅσον καὶ τὰ τρία ἔντυπα — ἀπ' τὰ ὁποῖα τὰ δύο μὲ τὴν ὑπογραφή «Β» — κυκλοφοροῦν περίπου ταυτόχρονα καὶ στὴν ἴδια πόλιν καὶ ἀπευθύνονται, κατὰ πρῶτο λόγο, στὸ ἴδιο κοινὸ πού θὰ τὸν εἶχε κιόλας ἀναγνωρίσει;

Βεβαίως, ὅπως τονίσαμε καὶ παραπάνω, τὸ ἔλο θέμα τοῦ ἀποστολέα (ὅπως καὶ τοῦ παραλήπτη) εἶναι περισσότερο φιλολογικὸ καὶ λιγότερο οὐσίας. Κι αὐτὸ γιὰτι, ἄσχετα ἂν εἶναι δάσκαλος τῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα ἢ ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἢ ἀκόμη ὁ Βασιλείου ἢ, κι ἀκόμη παραπέρα, ἂν εἶναι φτιαχτὴ ἢ «Ἐπιστολὴ» στὴ Βιέννη καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς ἔβαλαν ἀπὸ κάτω τὸ Β(Βιέννη;) πού ὁ Γαζῆς, γιὰ λόγους πού δὲν

4. ὁ.π., σ. 218, σμ. 3.

μπορούμε τώρα ν' ανιχνεύσουμε τὸ ἄλλαξε στὸν Ἑρμῆ, αὐτὸ πὸ εἶναι βέβαιο εἶναι πὼς εἶναι γραμμένη ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ κύκλου τοῦ Κοραῆ πὸ μὲ τὴν ταυτόχρονη τριπλῆ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ, ἐπιθυμοῦν νὰ προβάλλουν μὲ κάθε μέσον τὸ νεωτεριστικὸ ἔργο πὸ εἶχε ἀρχίσει, μέσα ἀπὸ μύριες δυσκολίες, νὰ παίρνει σάρκα καὶ ὀστά στὴ Σμύρνη (ὅπου τότε δίνονταν μιὰ καίρια μάχη μεταξὺ νέου καὶ παλίου) καὶ νὰ ὑπερφραλαγγίσουν, μὲ ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις, τοὺς ἀντιπάλους τους, πού, ὅπως γνωρίζουμε, εἶχαν ἀρκετοὺς ὀπαδοὺς στὴν αὐστριακὴ πρωτεύουσα, ἀλλὰ καὶ γενικότερα στοὺς κύκλους τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ εἶχαν ἤδη ἐναντιωθεῖ στὸ πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ.

Τέλος, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἰδιαίτερη σημασία πὸ ἔχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἢ «Ἐπιστολή», ἢ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», θέτει ὑπὸ μελέτη κι ἓνα ἄλλο θέμα πὸ δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος ἀλλὰ καὶ οὔτε πρόθεσή μας νὰ τὸ ἐξετάσουμε τώρα: τὸ θέμα τῶν ξένων ἐφημερίδων πὸ οἱ Ἕλληνες τῆς Βιέννης διάβαζαν. Γιατὶ ἡ δημοσίευση τῆς «Ἐπιστολῆς» στὰ ἑλληνικὰ σὲ μιὰ ξενόγλωσση ἐφημερίδα δὲν στοχεύει ἀσφαλῶς τὸ ντόπιο ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῆς Βιέννης ἀλλὰ τὰ μέλη τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς παροικίας πὸ τότε ξεπερνοῦσαν τὶς 4.000⁵.

Γιάννης Καρᾶς

5. Ὁ Ν.Α. Βέης, ὁ.π., σ.σ. 193-195
δημοσιεύει κατάλογο τῶν Ἑλλήνων

συνδρομητῶν καὶ συνεργατῶν τοῦ
"Fundgruben des Orients".

Ἐξαιρέσις τοῦ περιοδικῆ συγγράμματος, Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφουμένου.

Ἐτος Β. Τμήμα Α.

Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου.

Πρὸς τὸν Α. Δ. εἰς Βιένναν, ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Δι' ἄλλης μου ἐπιστολῆς σ' ἐφάνερασα περιστατικῶς τὸν ἀπ' Ὀδησσοῦ εἰς Βυζάντιον, εἰς καιρὸν χειμῶνος, δευτέρου μὲν διαπλῶνον μου, τὴν ἐκεῖ τριήμερον διατριβήν, τὴν ἐδῶσε κατευδιδὸν μὲν, ἔξ τῆν εἰς τὸν τόπον τούτων ἐυαρέσυσίν με. Ἡ ἐυαρέσυσις αὕτη δὲν ἤλαττώθη, φίλε μὲν, πανταπασι εἰς τὴν ἑως τὰρα ἐντάλθα διαμονήν μου. Ὁ χειμὼν εἶναι ἰδῶ μετριώτατος, συγκρινόμενος μάλις πρὸς τὸν τῆς Ἀδριακῆς, τῆς ὀκείας ἢ ἄνοιξις αὕτη εἶναι τῷ χειμῶνος τῆς Σμύρνης χειμῶνοσθετέρα. Ἀναντιρρήτως σήμερον ἠδελος φθόνῃσι τὴν εὐτυχίαν με, εἰς, βρεχόμενος ἴσως αὐτόθι, ἠχισιζόμενος, ἢ τρέμων ἀπὸ τὸ ψύχος ἢ τὸν παγετὸν, ἐμείδαντες τίσον ἐπρίφθησα ἐγὼ, περιπατῶν εἰς τὴν παραθαλασίαν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῷ Μέλῃτος ἵπταμου, πανήγυριν ὀφθαλμῶν ἔχων ὅποιον αὐτόθι ἰδέσποτε ἔχετε. Ἡμέραι Ἀλκυονίδες, ἢ θαλάσσα λειοκύμων, ἢ γῆ κατάγραφος ἀπὸ ἄνθη, ἀμυλώμενα εἰς τὴν καλλονὴν μὲ τὴν ἀμίμητον πόσιν. Δένδρα πολλά ἔξ παντοδατά, τὰ μὲν φαίβαλλῃ, τὰ δὲ ἠδὴ μὲ ἄνθη σολιζόμενα, ἔξ ἐκ μέσων αὐτῶν λιγυρὰ ἀνθῶνων ἄσματα. Αἱ δὲ ἀκαλαὶ τῷ ζεφύρῳ τριζῆ, συμμέτρος ἀναψύχουσαι τὸ ποιεῖν, ἄλλοι ἀποδεικνύουσι τὴν τῷ λαμπροτάτῃ ἡλίῳ ἀκτίνα. Καὶ ἢ ἐκ τῆς ἀφθορίας δὲ κατὰ ταύτην τὴν χώραν ἠδονὴ δὲν εἶναι ὀλίγη. Ἐδῶ εὐρίσκεις πολλὰ ἔξ καλὰ, ὅσα τρέφει γῆ ἢ θάλασσα. Πρὸ πάντων ὅμως μ' ἐνφραίνει τὸ τῶν ὀπωρῶν γένος, αἱ ὅσαι θανμασίως προλαμβάνουσι τὸν σινηθῆ τῆς καρπογονίας ἐκάστου καιρῶν. Παρήλθον ἠδὴ ἡμέραι ὑπὲρ τὰς τριάκοντα, ἀφῶ ἔραγον κίμας χλωρῆς ἔξ καλῆς. Μὲ παρηγοροῦσι δὲ εἰς ὑπερβολὴν ἔξ τὰ χρυσοῖδῃ ἔκαρτοκαλα, ἔξ αἱ σφυλαί, τὰς ὅποιας ἠελλας νομίζουσι, ὅτι τὰρα ἰδρέφαντο ἐκ τῆς ἀμπελοῦ οἱ πωλοῦντες. Ταῦτα, φίλε, συντόμως τὰ κατ' ἐμὲ.

Οἱ δὲ διδάσκαλοι, ὃ, τε Κ. Μ. Κοῦμας ἔξ ὁ Οἰκονόμος, περὶ τῶν ὅποιων κυρίως καὶ μίθης ἐρωτᾷς, ἐξ ἀκαλουθούσι, τὴν ὅποιαν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἤρχισαν πολλῶν ἔξ καλῶν μαθημάτων διδασκαλίαν εἰς τὸ ἰδιαίτερον μὲν τῷ Κέμα λαγόμενον, κυρίως δὲ ὃν κοινὸν τῆς Σμύρνης Γυμνασίου, ὡς παρὰ τῆς κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν Σμυρναίων ἔξ τινων εἰς Σμύρνην παρεπιδημούντων φιλικῶν φιλοτίμως συντηρημένων. Λέγεται ἰδιαίτερον πρὸς ἀντιδιαβολὴν τοῦ μόνου ἐνιαυτοῦ ἕνα διαρκέσαντος κοινῶ Γυμνασίῳ, τὸ ὅποιον εἰς ὅσκανος ἐπέδειξεν ὀφθαλμῶς, ἔξ ἢ σκευωρία τινῶν κατηργήσεν, ὡς παρητῶν, ἀφῶ σώζεται ἢ ὑπὸ τὴν ἐπίσπισιν τῷ διδασκάλῳ Χριστῶν καλαῖά Σχολῆ. (α)

Τὸ νόμιμον εἶναι, ὅτι οἱ τότε καταβούντες τῷ Γυμνασίῳ καὶ ἀποκαλούτες τὴν φιλοσοφίαν ἔξ τῆς Μαθηματικῆν ἰδελθρίας διδασκαλίας, ἔξ γυμνάσματα τὰρα ἀσυμβίβαστὰ εἰς τὴν παρῶσαν τῷ ἔθους πολιτικὴν κατάστασιν, διὰ νὰ καταβάλλουσι διὰ τῶν τοιούτων σικκοφαντιῶν τὰς ἀντιπολιτευόμενες κρεσσάτας, τὰς ἔξ το Γυμνασίον συνείσαστα, ὀνειδιζόμενοι πανταχῶθεν διὰ τὴν τριούτην κακότητα ἔξ ἀσάβην τῷ Ἑλληνικῷ ὀνόματι κατάργησιν, ἄδουσι παλιφῶδιαν, ἔξ ἔφεραν εἰς τὴν καλαῖαν Σχολὴν διδασκαλοῦ φιλοσοφίας ἔξ Μαθηματικῆς τὴν Θεοφίλον, (β) μαθητὴν τῷ Βενιαμίν, τελειοποιθέντα εἰς Ἰταλίαν ἔξ εἰς Παρισίους. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκταλέ. σματα τῆς ἐνεργημένης ἀναγεννήσεως τῶ Γραικῶν! Ταῦτῃ ἢ τῷ κοινῶ γνῶμῃ (l'esprit public) τὴν ὀπίαν βιάζεται ἕκαστος νὰ σέθεται.

Μὴ νομίζου δὲ, ὅτι ἢ σύσασις τῷ Θεοφίλῳ εἰς τὴν καλαῖαν Σχολὴν φέρει τινὰ καλῶσιν εἰς τὸ ἰδιαίτερον τῷ Κέμα Γυμνασίῳ· διότι εἰς τὴν τοῦ φοιτῶσιν, ὡς ἔξ πρότερον, ὑπὲρ τὰς 150 μαθητῶς. Καὶ μὲν Κέμας διδάσκει ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1810 τὴν Φυσικὴν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτῷ ἐκδόσεως Σειρῆς τῶν Μαθηματικῶν ἔξ Φυσικῶν ἱεραγματειῶν, ἔξ τῆν Μεταφυσικῆν τῷ Σοῦνι εἰς τὰς τῷ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἀκρωμένους, ἔπι τὰ Στοιχεῖα τῆς Μαθηματικῆς εἰς κλάσιν μαθητῶν ἄλλων. Ὁ δὲ Οἰκονόμος (γ) δὲ μὲν κλάσιν μαθητῶν, ἀχολομένους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διδάσκει Θεοκιδῶν ἔξ Ἡρόδοτον ἔξ τὰς Παρῶλλῃδες Βίβες τῷ Πλατῶντῃ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐκδόσεως τῷ δαιμονίῳ Κοραῖ, βοηθεῖ δὲ ἔξ τὴν παρῶσιν τῶν ἐπιτημῶν, διδάσκων τὰς τῷ πρῶτον ἐνιαυτῷ τὰ φιλοσοφικὰ ἀκταλέστας, Λογικὴν ἔξ Γεωγραφίαν, τὰς δὲ μεγαλητέρας ἐκ τῶν μαθητῶν διδάσκει τρεῖς τῆς ἑβδομάδος τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἐρμηνεύει εἰς αὐτὸς κατὰ τὸ παρῶν τὰς Βίβες Κορᾶ

ηγήδ Νέωτος. Τὸς δ' ἄλλας μαθητὰς, κατὰ βαθμὸν τῶν διδάξειών των, διδάσκουσιν ἐρεξῆς τέσσαρες ἐποδοδίσκαλοι, Ἀποστόλιος Σμερναῖος, Ἰωάννης Πελοποννήσιος, Ἀλεξάνδρος Ἰβραήμιος, καὶ Δημήτριος Θεσσαλός. Πρὸς δὲ τὸς μικρὰς μαθητὰς διδάσκονται ἀπὸ τῆς ἐβδομάδος, παρεκτὸς τῆς ἑβδ. καθηρέσεως, καὶ πρακτικῆς διέξεως τῶν Γεωγραφικῶν πινάκων, μάλιστα τῆς Ἑλλάδος, συνιδεμένη μετὰ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἑστῆρας αὐτῆς, μεταφρασθεῖσαν καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς εἶδος χαρτοποικίαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου εἰς τὴν Αὐστριακὴν Βιέννην κατὰ τὸ 1807 ἔτος.

Εἰς τὰς ἀναγνώσεις συρρέουσιν πάσης τάξεως ἀδελφικοὶ, καὶ πολλοὶ τῶν ἀλλογενῶν ἑσκακίων, καὶ τισὶς τῶν πρῶην συνεργησάντων εἰς τὴν καθάρσει τῆ Γυμνασίου τῆς κοινότητος. Πολλοὶ δὲ τῶν μαθητῶν κραύττεστον θαυμασίως, μάλιστα περὶ τὴν σύνθεσιν τῆς σημερινῆς ἡμῶν γλώσσης (δ). καὶ ἂν οἱ Σμερναῖοι ἂν ἀπεκλύσταντο συνεισφέροντες διὰ τὴν συντήρησιν τῆ Γυμνασίου, εἶναι ἐλπιδες ΕΚ ΤΗΣ ἸΩΝΙΑΣ ΝΑ ΛΑΛΨΗ ΠΑΛΙΝ ἈΔΡΟΤΕΡΟΝ ΤΟ ΦΩΣ Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν διδασκαλίαν τῆς Φυσικῆς συνιδεῖσιν πολλὰ πειράματα διὰ τῶν ἀξιολογητέραν τῆς Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῆς ὀργάνων. Παρεκτὸς δὲ τῶν μαθητῶν, ἠδυνόμενοι καὶ ἄλλοι τῆς Σμυρνῆς κάτοικοι γὰ βλάπτει τοιαῦτα περίεργα πρᾶγματα, ὡσάντι γίνεται ἀξιολογῶν τι πείραμα, συντρέχουσι τῶσιν, ὅσες δὲν χωρεῖ ἡμεῖς ἢ μετὰ τῆ Γυμνασίου Στοᾶ. Κατὰ τὴν καὶ Ἰανουαρίῳ, ἐπειδὴ ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ταύτατος ἀναλύσεως, συνήλθον πλῆθος πολλὸν, καὶ ἶδον με θαυμασμοῖν τὰς ιδιότητας τῆ ὑδρογονικῆ ἀέρος, ἐνδὸς τῶν συστατικῶν μερῶν τῆ ὕδατος, καὶ μετ' ὀλίγας τάλιν ἡμέρας ἐξέστησαν, ἰδόντες τὰς τῆ ἑξυγονικῆ, καὶ ὅτι χαλκὸν ἐμβληθεῖς εἰς αὐτὸν, ἐκείν τὰχιστα μετ' ἐπιποτάτην καὶ ταχυτάτην φλόγα.

Εἰς τὰς πρὸ ὀλίγῳ γυνομένης δημοσίας ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν, παρεκτὸς πολλῶν κλήθους τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης Γραικῶν, παρεβῆθη πολλῶσιν καὶ ὁ τῆς Αὐστριακῆς αὐλῆς Ἐκπαιδευτικὸς Ἰεροδότης (ἀνὴρ σφοδρὸς, καὶ περὶ τὴν Μαθηματικὴν μάλιστα δόκιμος) καὶ προβαλὼν τινὰς Μαθηματικὰς καὶ Μιχαηλικὰς ἀπορίας, ἔλαθεν ἐντελὸς ἱκανοποιητικὰς ἀποκρίσεις καὶ λύσεις, καὶ ἐθαύμασε τὴν ἐμμάθεισιν τῶν Γραικῶν νεολόγων.

Λυτεῖται ἦδη ἡ Σμύρνη, σερεμένη τὸν ῥηθέντα Ἐκπαιδευτικὸν τῆς Αὐστριακῆς Ἐπιτροπῆς Ἰωσίου, ἄνδρα καλοκἀγαθὸν καὶ φιλόκαλον, δαίφταντα καὶ πρὸς τὸ ἰδιαιτέρον τῆ Κέρας Γυμνασίου ἐξαιρετοῦ ἔννοιαν καὶ ὑπεράσπιστον· ἐλπίζου ὅμως καὶ ἡ πόλις εἰς τὸ Γυμνάσιον, ὅτι θέλεισιν εὐρεῖ πειρῶσιν προτερήματα καὶ διαθέσιν εἰς τὸν ἀποδοχὸν τυ.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν ἐξεφωνήθησαν παρὰ τῶν εὐδοκμησάντων λόγους ἀρετῆς καὶ εἰς ὕψος Κεραικῶν, καλῶς συντεταγμένοι, σκοποὶ ἔχοντες τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς τὸν ἔπαινον, ἔτι δὲ καὶ ἐγκωμιά τινα, οἷον Σωκράτους καὶ Σμυρνῆς, ὅχι ἀγνή. Ταῦτα δὲ ἤρσαν εἰς τὴς παρόντας τῶσιν, ὡσεὶ ἐγένετο κρέτος χειρῶν πολλῶν, ὡς εἰς θέατρον, καὶ πολλὸς ὁ ἔπαινος τῆς παιδείας ἐκ ταύτη κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν.

Μετ' ἐπιποτάτην τὸ ὑπόσιον ἔσειλες ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐφημεριδος σας περὶ τῶ εἰς Βεκορέσιον συσταθέντος Λυκείου, καὶ τὸ ἐκονομικῶσιν εἰς πολλὰς. Ἐπροξένησεν εἰς ὅλους τὸς φιλοκάλους μεγάλην χαρὰν, εἰς δὲ τῆς ἐναντίας μεριδος κατακλύθη. Ἐπεμθεθὴ ἀντήρραφὴν καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Εἶδε δὲ μνησθῶσιν κατὰ δύναμιν καὶ ἄλλοι τὸν ἐνεργέτην τῶ γένους Ἰγνατίου! (ε). Ἰγναίην!

B.

(α) Διὰ τὰ ἔχουσι ἰδεῶν καθαρῶτερον τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ ἐξευρῆς νὰ ἀπαντήσῃς εἰς τὰς συνοφαντίας τινῶν, ἴσως καὶ αὐτοὶ καταβουώντων κατὰ τῶν συνησάντων τὸ Γυμνάσιον, καὶ θελησάντων γὰ τὸ ἐνώσισι μετὰ τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, τὸ ποσοῖον ῥομβίσει τινὲς ἀσυγχώρητον ἀμάρτημα, μᾶτε, φίλε, ὅτι ἡ παλαιὰ Σχολὴ ἐσυστάθη πρὸ πενήκοντα περὶ πε ἐνιαυτῶν. Ἰερὸθεὸς τις, ἀνὴρ πεκαυδεμένος καὶ καλοκἀγαθός, συνεργῆς ὀλίγους τινὰς εὐπῶν, ἐπροκίσειεν αὐτὴν ὑποκτενομένης δὲ τινος τῆ καιρῶ ἐκείνη λυμπαίνωσιν, ἔβαλε τὴν Σχολὴν ταύτην ὑπὸ τῆ προστάσει τῶν Βρετανῶν, ἐκλήξας τέσσαρας αὐτονομῆς ἐπιτόσους, καὶ ὁραθεῖσασιν νὰ ἐκλήγῃνται ἀλληλοδιαδόχως, ὅτι τε ἐπίτροποι καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑπὸ τῶν κατὰ καιρὸς προκατόχων αὐτῶν πληρεξουσίως. Ἐκώρσε δὲ ταῦτα καὶ διὰ πατριάρχικῶν διαταγῶν τῆς Μεγάλῆς Ἐκκλησίας.

Ταῦτα λοιπὸν ἐπερῶντο μέχρι τινὸς κατὰ τὴν πρόνοιαν τῶ συσῆστας, καὶ ὡκοινομετο ἡ Σχολὴ τῆς Σμυρνῆς, ὡς τὸ σύστημα κατὰ πάντα ἀνεξάρτητον ἐκ τῆς πόλεως. Κατὰ τινὰ δὲ συμβῆσαν πυρκαϊὰν ἢ οἰκισμὸν τῆς Σχολῆς ἐξηλειφθη ἔξελίπει δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ πρόσδοι. Ἐργινε λοιπὸν παρὰ πολλῶν νέων συνεισφορὰ, καὶ ἐκτισθῆ ἡ Σχολὴ ἐκ νέου λιθοκτίστος, ἐκποικιλῆ μετὰ νέας προσόδους, καὶ ἐκπλατῆσθι κατὰ καιροῦ δι' ἀφιερωμάτων τῶν ἀποθηκῶ των καλοκἀγαθῶν ὁμογενῶν. Διωρίσθησαν ἐπὶ τούτῳ νὰ περιερχῶνται καὶ δῖσχοι εἰς τὰς ἐκκλησίας, διὰ τὰ ἀξιώνωνται α πρόσδοι τῆς.

Τοιαυτῶσιν οἱ Σμερναῖοι, λαβόντες τὸ ἐνόςισμον παρὰ τῶ καλοκἀγαθῶν μακαρίτων Ἰερὸθεῶν, ἔδειξαν ἐκ τῶν πράξεων, ὅτι ἦσαν Ἑλλήνων παῖδες, καὶ ἀξίσι νὰ ἔχωσι κοινὴν τῆς πόλεως Σχολὴν· ἀλλ' ἡμέλεισιν νὰ τὴν ἐμῆξισι καὶ εἰς βᾶσεις ἀναλόγους, μεταβάλλοντες τὰς παλαιὰς τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης Σχολῆς διαδοχὰς, καὶ τὴν

δικαιῆν αὐτῆς. Ἡμεληθήσαν δὲ τὶσον εἰς αἱ διαδαγαὶ ἐκείνης, ὡς ἀπὶ τῶν τεσσάρων ἐπιτρόπων, ὅπως τὴν Σχολὴν μόνος εἶτε ἐρχάτος οἱ Δημογεροντες τῆς πόλεως, ἐξεργετήτες ἐκ τῶν Ἀυτοκράτων τῶ συμπολίτου αὐτῶν Κοραῆ Στοιχειῶν, εἰ θέλοντες νὰ μιμηθῶσι τὰ καλά τῶν Χίων εἰ Κωδικαίων, ἐπαύθησαν εἰ τὴν Σχολὴν, ἐφρόντισαν νὰ τὴν φέρωσιν εἰς κατάστασιν ἀξίαν τῆς Σμύρνης, καταλαύοντες αὐτὴν ὠφέλιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰ ἐξήγησαν παρὰ τὴν μέχρι τότε δεσποτικῶς διοικητὸς τῶν Σχολῶν, εἰ μὴ καταλειφθέντες ἐπιτρόπων, λόγων περὶ τῶν πεπραγμένων. Ὁ δὲ ἔφερον εἰς μέσον τὰς πρὸ πολλῶν ματαιωθείσας διαταγὰς, εἰ χειροτονίας ἐκ τῶν οἰκείων τε συνεπιτρόπων, ἀνεκρίθησαν τὴν εἰς ἄλλης καιρῶν εἰς ἄλλας περιστάσεις προσληθῆσιν εἰς σύστασιν τῆς πρώην Σχολῆς Βρετανικῆν προσαίτιαν.

Ὁ ἴστωκος τῶν Βρεττανῶν δὲν ἤθελον εἶδαι βέβαια ἔτε Βρεττανὸς, ἔτε ἴστωκος, ἐὰν ἀναφῆρῃ, εἰ παρῆμει τὴν προσδοκίαν εἰς τοιαύτην προσαίτιαν τιμῆν. Ἡ πολυχρόνιος δυσυχία κατένευσε τῆς Γραικῶν νὰ ἔχωσι χρεῖαν τοιαύτης προσαίτιας, εἰ νὰ μὴ διακρίνωσιν, ὅτι εἰς ὅποιαν δύναντο περιστάσει ἐντιμότερον εἰ συμφερέτερον εἶναι εἰς ἔθνος ἕκαστον νὰ συμματῶσιν καθ' ἑαυτὸ, προστευόμενον οἰκοδὸν εἰ ὅχι ἐξῆθεν.

Τοιούτοτρόπως, φίλε, προσηρόωθησαν αἱ παλαιαὶ διαταγαὶ εἰς νέα σύμματα, ἀπὸ ταῦτα συνεκροτήθησαν μὲ ἰκανὴν μὲν προθυμίαν διὰ τὸ καλὸν, χωρὶς ἰκανὴν ὅμως πρόνοιαν διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐκείων ἀνευτροπίων θεμελιῶν. Ἐκ τούτου ἐγενήθησαν αἱ νέα ταραχαὶ μεταξὺ παλαιῶν εἰ νέων Δημογεροντῶν, τῶν μὲν θελοῦτων τὸ κοινὸν νὰ γενῆ κοινόν, τῶν δὲ καταθώωντων νὰ μὴ ἀνατρέπωται τὰ ἐκ προγόνων ἐρρηθιθέντα. Συμπεριέμνη σὺ, φίλε, ἦδη τίς τῶν δύο μερίδων ἔχει τὰ περισσότερα δίκαια.

(β) Ὁ Κοραῆς ἐργάσασθε τὸν Θεόφιλον προσωπικῶς, εἰ φαίνεται, ὅτι τὸν εἶχον εἰς ὑπόληψιν, τὸν δὲ Κέμαν γνωρίζει ἐκ τῶν ὁσίων ἐξέδωκε βιβλίον, εἰ τὸν κρίνει ἀξίον τῆς Σμύρνης Διδάσκαλον εἰς τὰ Προλεγόμενα τῶ Δ' Τόμου τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐξείρμεν λοιπὸν, ἔτι, ὡς φιλογενῆς, ἀγαπᾷ εἰ τιμῆ εἰ τὸς δύο· εἰ ἴδωμεν πῶς θέλωσι δικαιοσύνη εἰ αὐτοὶ τὴν φιλίαν τε, τιμῶντες τὴν γεννησάμενην εἰ θρησκείαν αὐτῶν Μητρίδα (κατὰ τοὺς Κρήτας) Σμύρνην, εἰ φέροντες εἰς ὁμόνοιαν τὸς συμπολίτας αὐτῶ Σμυρναῖες, διὰ νὰ συνήμισον τὰ καλά, εἰ νὰ εὐεργετήσωσιν ἀλλήλους τὸ ἔθνος, φωτιζόντες εἰ πόνηται εἰς ἐπιμελίαν τῶν κειμένων.

(γ) Ὁ Οἰκονόμος ἔτος, ὃ ἐκ Σαρδανίας τῆς Θεσσαλίας ὁρμάμενος, εἶναι δεινὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, φιλογενῆς μᾶλλον ἐνθεσιασμῶ, εἰ ζηλωτῆς εἰς ὑπερβολὴν τῆς μέσης τῆ Κοραῆ. Παρὰ τὸ διδασκαλικὸν τῶ Γεωμασίᾳ ἐπαγγέλμα ἐκαστοῦ εἰ ὡς Πιπῆτης, εἰ ὡς Ἰεροκήρυξ χωρὶς ἐπ' ἡμετέρας, ἐκείνος ἀνευτροπίων, εἰ μεταξὺ αὐτῶν τῶ ἀλλογενῶν Ευρωπαϊκῶν πολλοὶ, συρρέουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ τὸν ἐκείνων. Ὁ ἀνευτροπίων ἄτος, χωρὶς νὰ διατρέψῃ σπυρὶ εἰς ἀλλοθῶν, εἰ γενεὶ εὐεργετῆς διαφορῶν γλωσσῶν τῆς Ευρώπης, εἰ ἐπισημονικῶς. Αἱ Ἀκαδημίαι, εἰ οἱ σφῶ τῆς Ευρώπης ἤθελον εἶδαι διὰ τὸ πνεύματὸν προσφερόμενον σῶθαι πρὸς τελειοτέραν ἐξάσκησιν τῶν λαμπρῶν τε προτερημάτων. Πρὸ πολλῶν καταργηταὶ εἰς τὴν ματάρρασιν τῶν Τραγωδιῶν τῶ Ευριπίδα. Εἶδε νὰ ἴδωσι ποτὲ τὸ φῶς τελειοποιηθεῖσιν.

(δ) Ὁ Κεῖμας ἠκολούθησε πρώτος τὰς εἰς τὸν Ἡρόδοτον τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης τῆ Κοραῆ συμφωνίας, καταργηόμενος ἐπιμελῶς εἰς τὴν χρῆσιν εἰ κενονομῶν τῆς ἐνηθῆς ἡμῶν γλώσσης. Ἦσαν βέβαια εἰ ὅποιον ἰκανῶς ἐξωπλισμένους μὲ εὐδοκίαν τῆς προγενεῖς γλώσσης, εἰ μὲ κρίσιν διὰ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὸ καθῆκον μὲ περισσοτέραν εὐδοκίαν παρὰ πολλὰς ἄλλας μακαρονιάς, μεγάλα φανταζόμενες εἰ ἐπαγγελλόμενες, εἰ δὲ ὅπως τῆς πατριῆς τῶν σφαλῶν νομίζοντες, εἰ λαγόντων, ὅτι ἀρκεῖ πρῶτα νὰ κειθόμενοι, εἰ εἶναι περιττὸν νὰ κρηνηθῶμεν λιθεῖς εἰ καίνας Γραμματικῆς· ἀλλ' εἶναι πεπληροφορημένους, ὅτι ὁ καλύτερος συγκροτημένος ἄνευτροπος εἶναι ὁ εἰ νῦν εἰ λόγων ἔχων ἀναλόγως ἐσελισμένους. Τὸν αὐτὴν χρῆσιν εἰ ἐσελισμένους τῆς γλώσσης ἴδωμεν ἔτι ἐσύνθετος εἰ τὸ Λύκειον τῶ Βυκορείου. Τὸ τὴν προσαίτιαν τῶ Ἰγνατίου εἰ τὴν ἀνηγῆναι τῶ Βυβαλάχου, εἰ μὲ μέσα ἀδρᾶ, τὸ Λύκειον εἶναι βέβαια εἰς κατάστασιν νὰ κατορθώσῃ πολλὰ καλά. Εἶδε νὰ μὴ ἐπιβλέψῃ εἰ εἰς αὐτὸ ποτὲ βῆσανος ἐφαλμῶς, διὰ νὰ παραμεληθῶσιν. Ἀπὸ δὲ ἀπῆξ βίβλασιν σὺν θεῶ, ἔχομεν χρῆσιν εἰς ἀπῆξ.

(ε) Ποία πόλις; ἐδύναμιν νὰ εἶπω, ποία εἰ κολοβὴ χώρα δὲν εὐδύναν νὰ μιμηθῆ κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς τῶ Βυκορείου; Τῆς τῶν Ἀρχιερέων δὲν εὐδύναν νὰ μιμηθῆ τὸν Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου; Οἱ περισσότεροι τῶν ἀνευτροπίων ὅμως κρηνησιζόμεθα ἐν ἀμαρτίαις, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅταν ἐμεικίωμεν τὴν χρεῖαν μας, ἡ ἀγνώμων, ὅτι πολλὰκις καταργηταὶ εἰ αὐτὰ τὰ ἀδύνατα φαινόμενα, ὅταν οἱ ἀνευτροπίων προσπαθῶσι μὲ ἄλλες τῆς πρώτης τὴν κατορθώσιν τῶν δυνατῶν. Ἐξ ἐναντίας ὅχι μόνον τὰ δύνατα καταργηταὶ διὰ τῆς ἀμελείας, ἡ καταργησιμῶς ἀκατόρθωτα, ἀλλὰ εἰ αὐτὰ τὰ ἐμπεράτως ἐνεργήματα, καταργηταὶ. Τὸ Βυκορείον αὐτὸ εἶναι τῶ λόγῳ ἀπῆξ.

Ἡ εἰς Λύκειον ἦδη μεταμρφωθεῖσα αὐτὴ Σχολὴ ἦτο πρὸ πολλῶ πρὸς αὐτάρκειαν περικυλισμένη, διὰ νὰ γενῆ ὠφέλιμος. Ὅτε ὁ πρώην Οὐγγροβλαχίας Δισίδεος εἶχεν εἰς αὐτὴν ἡμῶν ἐργάσασθαι, εἰ μετεχειρίζετο τὴν μακαρικὴν διδασκαλίαν Λάμπρον, εἰ τὸν ἦδη κίβλας ἀρχιδιδασκαλεύοντα Βαβαλάχου, τίσις εἰ τίσις ἔργου.

πεις εφωτίσθησαν εις αὐτήν. Ὅτε δὲ αἱ περιβάσεις ἀπεμάκρυναν τὸν καλὸν ποιμένα, οἱ κυρίως χρεωσθέντες πρὸς ἐννοεῖσθαι τὴν ἐνδοξότεραν εἰρήνην τῆς πατρίδος ταύτης, ἢ πρὸς προμηθεύσασιν εἰς τὴν Σχολὴν πόρος, ἐὰν δὲν εἶχε, παρμηλέων, ἢ ἐκαρπύετο ἰσως αὐτοὶ ἢ τὰς παρέσσας αὐτῆς προσόδους ὅθεν, μετὰ τὴν τελευταίην μάχισα τῷ μακαρίτῃ Λάμπρῳ, κατήγγησεν ἡ Σχολὴ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἐξούτων ὁ Ἰγνατίος ἐξ ἀναλαβῶν τὴν φροντίδα, κατέστησε τὴν πρώην Σχολὴν Λύκειον.

Ἡ δὲ Σχολὴ τῷ Ἰασπίῳ, ἔχουσα παρόμοια μέτρα, ἐπειδὴ ἔτε Ἰγνατίου ἔχει προσάτην, ἔτε ἄλλου φιλοπάτριδα, ἔτε φαίνεται, ἔτε ἀκούεται. Τί δὲν ἐλπίζεται ἐκ μόνης τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Ἰγνατίου εἰς τὸ ὅποιον ἐδεμελίωσε καλόν;

Ἡσοφὸν γὰρ ἔν βύλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ, ἢ μία γνώμη, λόγον ἔχουσα ἢ πειθῶ, τὰ κάλλισα, ἢ ἡμέγιστα διαπράττεται τῶν κοινῶν. (Πλάταρ. Περί τῆ εἰς πρεσβυτέραν πολιτευτέον).¹⁴

Εἰς τὴν Ἑλλάδα προφασίζόμεθα τὸς κρατύντας ἢ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι πολλὰς γινόμεθα ἡμεῖς αὐτοὶ τῆς κακίας αὐτῶν αἰτίοι. Τώρα σὺν θεῶ ἡμᾶς λειπεί ἢ ἡ πρόφασις αὐτῆ. τὸ κράτος ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύει τὴν σύστασιν τῶν Σχολείων, τῶν Μασθιμάτων, τῆς Τυπογραφίας κ. τ. λ., ἀλλ' αἰδανόμενον τὸ ἐξ αὐτῶν ὄφελος, ἢ μεταξὺ τῷ ἴδιῳ αὐτῷ ἔθνος τὰ συκαίνει, ἢ τὰ εἰρσκιόμενα τῶν ὑψηλῶν διδασκαλιῶν ὑπερασπίζεται, ἢ ἄλλα παρακινεῖ νὰ γίνωνται. Τὸ αὐτὸ πρᾶττισι ἢ πολλοὶ τοτάρχει. Εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτὸ εἰσέστησεν ὁ καλοκαγαθὸς πρῶγγυθ Μωρῆζης δι' αὐτοκρατορικῷ ψφίσματος τὴν εἰς Κερὶ Κεσμε Σχολὴν. Ὁ Τοτάρχεις Θεσσαλονίκης προμηθεύεται πολλὰ φυσικὰ ἢ μαθηματικὰ ὄργανα. Εἶναι πασίγνωστος ἢ τῷ περιωρῶμ Ἡγήμενος Ἰωαννίνων τρῆς τῆς ἡμεῖσε Διδασκαλίας ἢ Σχολεία εἰνοια.

Προφασίζόμεθα τὰ βαρῆα ἔξοδα τῶν πόλεων, ἢ τὰ ἐνὸς ἐκάστου ἰδιαίτερα. Τοιαῦτα ἔξοδα ἔκποτε δὲν ἐλλείπουν, ὁ τρόπος μόνον τῆς ἐξδοείσεως διαφέρει, ἢ κατακαίνει ἢ ἐνδοξα ἢ ἀνάλογα τῆς καταστάσεως ἐκάστου, ἢ ἐνδοξα ἢ ἄσωτα, ἢ ἢ ἀναγκαῖα ἢ σωτήρια, ἢ περιττὰ ἢ ὀλιάρια. Ποία χώρα σιμὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐξδοῶν δὲν δύναται νὰ συνεισφέρει ἢ τὰ χρεωσζόμενα εἰς μισθὸν διδασκαλίας, ἢ διδασκαλίων; εἰς σύστασιν βιβλιοθήκης, ἢ ἐκδοσιν βιβλίων, ἀναλόγως μὲ τὴν κατάστασιν ἢ ἐκτασί τῆς; Βέβαια ἄδεμα, ἀν δὲν ἔχη λίκος ἀντι ποιμένων, πρεσῶτας μωρῆς, ἀντι φρονιμῶν ἢ πολιτικῶν. Τίς τῶν Ἀρχιερέων δὲν δύναται νὰ μιμηθῇ τὸν Οὐγγυροβλαχίας Ἰγνατίου; Βέβαια ἴδεις, ἀν δὲν ἦναι μεταπέφρων ἢ ἀπολίτευτος, ἢ νομίζῃ, ὅτι αἱ λαμπροφροναί, ἢ πῖ ἰπποτροφίται, ἢ πῖ λοπκαὶ πολυτέλειαι τῶν ὁμοιωσῶν περισσότερον, ἢ εἰς τὸ ποιμῶν, ἢ εἰς ὅπτις τῶς κρατύντας, παρὰ τὴν ἀρετήν. Ἄλλ' ἴδομεν πάντοτε τὸ ἀναντίον, δηλαδὴ ἴδομεν τρέχον τὸ ποιμῶν κατέσιν τῶν εὐτελῶν ποιμῶν ὅποιος δὴ ποτε τάξεως, σεμνολογῶν αὐτῆς ἢ εὐλαθήμενον, τῆς δὲ πολυτελεῖς νὰ λογίζηται ὡς Τελῶνας ἢ Φαρσαίως, ἢ Σατράπας, ὑπακῶν ἰσως ἐξ ἀνάγκης, ἢ διὰ πολιτικὸν, ἀποσεφόμενον δ' αὐτὸς ὡς λυμαιῶνας, ἢ καταφρονητῆς τῆς εὐαγγελικῆς λιτότητος, ἢ τὴν ἀνθρωπότητα μὴ σεβομῆνας.

Καὶ οἱ κρατύντες δὲ αὐτοὶ, ἀνδέχονται διὰ τὸ πολιτικὸν τῶς πολυτελεῖς τῶν Ἀρχιερέων; ἢ τῶς μεταχειρίζονται ὡς ὄργανα τῆς διοικήσεως, ἐνσωματίζονται ὅμως ἀσυγκρίτως περισσότερον εἰς τῶς ἀληθινῶς ὑπηρετῆς τῷ Εὐαγγελίῳ. Ὅλγα βέβαια εἶναι τὰ ἀναντία παραδείγματα, γινόμεντα τυχὸν ἐξ ἀρετῆς πατάτασιν ἀπέγγκτι ἢ ἀγνοήσεως τὸ πρὸς καιρὸν πολιτεύεσθαι, ἢ ἐκ δεινῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὅποιες ἢ οἱ πολυτελεῖς Ἀρχιερεῖς σπανίως εὐτυχεῖσιν.

Πολλὰ οἰκείως, νομίζω, ἐφαρμόζεται εἰς τῶς καλῶς Ἀρχιερεῖς τῶν Γραικῶν, τῶς ἢ τὸ ὄνομα ἢ τὸ πρᾶγμα τῶν λαογικῶν προσάτων ἀληθεῖς ποιμένες, ὅ, τι εἶπεν ὁ θεὸς Πλάταρχος περὶ τῶν ἀγαθῶν Βασιλέων. Ἡκαρπῶν μὲν γιγὰρ εὐφορίαν εὐκράσια ποιεῖ ἢ λεπτότης τῷ περιέχοντος ἀέρος, τεχνῶν δὲ ἢ φύσειον ἀγαθῶν ἀξίσησιν ἐμμέθησια, ἢ τιμῇ, ἢ φιλαθροπῆτι Βασιλέως ἐκκαλεῖται. (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς ἰδλῶ. Β').